

Breda Mihelič

Pariz – meka moderne arhitekture in magnet za mlade Plečnikove študente

Naslov: Plečnikovi študenti in drugi jugoslovanski arhitekti v Le Corbusierovem ateljeju

Avtor: Bogo Zupančič

Založba: Muzej za arhitekturo in oblikovanje (MAO)

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2017

Število strani: 232

[ISBN: 978-961-6669-47-4]

Izid knjige zaznamuje, kot je avtor zapisal v uvodu, tri pomembne obletnice: 130. obletnico rojstva Charles-Édouarda Jeannereta - Le Corbusiera, enega največjih modernih arhitektov 20. stoletja, 60. obletnico smrti Jožeta Plečnika, največjega arhitekta 20. stoletja v srednji Evropi, in 110. obletnico rojstva Edvarda Ravnikarja, vodilnega slovenskega modernega arhitekta, ki je na neki način vez med obema omenjenima.

Knjiga je rezultat poglobljenega raziskovanja doma in v tujini, natančnega pregleda obsežnega gradiva, ki je razpršeno od Ljubljane, Zagreba, Sarajeva, Beograda do Cambridgea, pomemben del hrani Le Corbusierova fundacija v Parizu. S to zanimivo temo se avtor ukvarja že več kot deset let. Tematiko je prvič predstavil leta 2007 na razstavi v galeriji Vžigalica, o njej je imel več predavanj in objavil več člankov, leta 2017 je v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje pripravil tudi večjo razstavo *Plečnikovi študenti in drugi jugoslovanski arhitekti v Le Corbusierovem ateljeju v Parizu*.

Knjiga je prva celovita predstavitev tematike v širšem kontekstu sodobnega dogajanja na področju arhitekture doma in v tujini, predvsem v Parizu. Kot je v uvodu zapisal avtor, je namenjena pred-

vsem strokovnjakom in poznavalcem. Temeljno vprašanje, ki si ga je zastavil, je, kakšen je bil prispevek Plečnikovih študentov in jugoslovanskih arhitektov, ki so se izpopolnjevali pri Le Corbusieru, k oblikovanju slovenske in jugoslovanske urbanistične misli in prakse pred drugo svetovno vojno in zlasti po njej.

Knjiga je razdeljena na tri dele. V prvem so predstavljeni Plečnikovi študenti v Le Corbusierovem ateljeju med letoma 1929 in 1940, v drugem delu drugi slovenski arhitekti in gradbeniki na izpopolnjevanju v Parizu med letoma 1925 in 1938, v tretjem pa hrvaški in srbski arhitekti v Le Corbusierovem ateljeju med letoma 1927 in 1937. Na koncu je dodan obsežen pregled literature in virov, ki bodo odlična pomoč nadaljnjim raziskovalcem. Knjiga je bogato ilustrirana, velik del fotografskega gradiva, ki je zbran od različnih virov doma in v tujini, je objavljen prvič.

Avtor je v prvem poglavju predstavil sedem arhitektov, ki so diplomirali pri Plečniku in so se po diplomi odpravili v Pariz, kjer so kot risarji delali v Le Corbusierovem ateljeju. Na podlagi dokumentov je omenil Miroslava Oražma, Milana Severja, Hrvoja Brnčiča, Marjana Tepino, Jovana Kruniča, Edvarda Ravnikarja in Marka Župančiča. Slo-

venci smo imeli s Francijo tradicionalno dobre odnose in tesne stike. V Ljubljani je bil na pobudo slovenskih intelektualcev že leta 1921, torej kmalu po ustanovitvi univerze ustanovljen Francoski inštitut. Zaradi tesnih stikov, zgodovinske povezanosti s Francijo in dobrega znanja jezika so imeli študenti dobre možnosti za potovanja, dostopne pa so jim bile tudi francoske državne štipendije, zato ni naključje, da so te možnosti tudi dobro izkoristili. Pariz je bil najzanimivejša evropska in svetovna kulturna in umetnostna prestolnica med obema vojnoma ter je privlačil umetnike, arhitekta in intelektualce z vsega sveta. V dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja je v Parizu poleg arhitektov študiralo ali delalo veliko Slovencev, med njimi slikarja Venio Pilon in Nikolaj Pirnat, književniki Josip Vidmar, Bratko Krefc, Ciril Kosmač ter študenti drugih smeri, pravniki, inženirji, jezikoslovci in nekateri politiki. Francoski inštitut je imel bogato knjižnico, v kateri so lahko študenti prebirali najnovejše revije. Tam so se študenti, kot je v svoji knjigi zapisal Plečnikov študent Janko Omahen, prek

revij seznanili tudi z Le Corbusierom in sodobnim dogajanjem v arhitekturi, o čemer v šoli od učitelja niso veliko slišali. Plečnik je bil do Le Corbusiera in modernega funkcionalizma zadržan in je svoje študente od modernih pobud bolj ali manj odvrčal, kljub temu je dogajanje v moderni arhitekturi budno spremljal, kar dokazuje med drugim tudi njegova bogata knjižnica. Njegove študente pa je sodobno dogajanje čedalje bolj zanimalo. Leta 1925 so obiskali razstavo dekorativnih umetnosti v Parizu, kjer jih je popolnoma prevzel Le Corbusierov Paviljon nove dobe (Pavillon de l'esprit nouveau).

Avtor je na podlagi zelo natančnega pregleda virov in literature doma in v tujini dokazal, da je v Le Corbusierovem ateljeju pred drugo svetovno vojno delalo sedem Plečnikovih učencev, med njimi Miroslav Oražem, Milan Sever, Hrvoje Brnčič, Marjan Tepina, Jovan Krunič, Edvard Ravnikar in Marko Župančič. Poleg njih pa še arhitekt Feri Novak, gradbeni inženir Janko Bleiweis in verjetno tudi gradbeni inženir Fran Tavčar, kar je bilo razmeroma veliko glede na arhitekta iz drugih večjih držav. Le Corbusier je slovenske študente zaradi odličnega znanja o klasični arhitekturi in risarskih sposobnosti, ki so jih pridobili pri Plečniku, zelo cenil. Avtor je natančno navedel, kdaj so posamezni slovenski arhitekti prišli v njegov atelje, koliko časa so tam delali in pri katerih projektih so sodelovali, kar je dokumentiral tudi z nekaterimi potrdili, ki jih je podpisal Le Corbusier, z načrti in skicami, ki so večinoma ohranjene v Le Corbusierovi fundaciji v Parizu, ter s fotografijami in korespondenco. Posebno poglavje je namenil tudi odnosom med slovenskimi in tujimi arhitekti v Le Corbusierovem ateljeju, ki so prihajali z vseh koncev sveta. Z nekaterimi od njih so obdržali stike tudi po vojni, tako so na primer švicarskega arhitekta Alfreda Rotha povabili, da je predaval v Ljubljani in prispeval članke za revijo Arhitekt.

Plečnikovi študenti so izkušnje, ki so jih pridobili v Le Corbusierovem ateljeju, že pred drugo svetovno vojno uporabili na številnih natečajih doma, kjer so pobrali številne nagrade, kar je avtor podrobno popisal. Med najodmevnejšimi je bil nedvomno natečaj za regulacijo Ljubljane leta 1939, na katerem sta Ravnikar in Tepina v svojih natečajnih projektih neposredno uporabila nekatere Le Corbusierove urbanistične pristope. Tudi po vojni je na področju arhitekture in urbanizma s kratkim intermezzom socialistične arhitekture prevladala Le Corbusierova smer, ki so jo arhitekti začrtali že pred vojno, kar je avtor knjige opisal v treh poglavjih. V njih je posebej izpostavil načrte Nove Gorice in Novega Beograda ter številnih arhitekturnih del v Sloveniji in zunaj nje, pisal je o vključevanju slovenskih arhitektov v mednarodne organizacije (UIA, CIAM idr.), sodelovanju na odmevnih mednarodnih kongresih in razstavah ter organizaciji arhitekturnih razstav, med katerimi sta bili posebej odmevni razstava Le Corbusier v Moderni galeriji leta 1953 in razstava Stanovanje za naše razmere v nedokončani stavbi Kozolec leta 1956.

V drugem delu knjige je avtor predstavil arhitekta (Plečnikove študente), ki so se izpopolnjevali v Parizu, a niso delali v Le Corbusierovem ateljeju, in sicer Dušana Grabrijana, Borisa Kobeta in Gizelo Šuklje. Dodatno je predstavil še arhitekta Ferija Novaka ter gradbeno inženirja Janka Bleiweisa in Frana Tavčarja, ki so delali v Le Corbusierovem ateljeju. Vsakega posebej predstavi z deli, ki odražajo vpliv Le Corbusiera.

V tretjem delu knjige pa je podobno predstavil še sedem hrvaških in srbskih arhitektov (Zvonimir Kavurić, Ernest Weissmann, Jurij Neidhardt, Ksenija Grisogono, Krsto Filipović, Milorad Pantović in Branko Petričić), ki so prav tako delali v Le Corbusierovem ateljeju in s katerimi so bili slovenski arhitekti med obema vojnoma precej povezani

tako prijateljsko kot strokovno prek revije Arhitektura, ki je izhajala med letoma 1931 in 1934 kot glasilo slovenskih, hrvaških in srbskih arhitektov.

Knjiga Boga Zupančiča je izjemno dragocen dokument obdobja med obema vojnoma, ko se je ob boku velikega Plečnika rojevala nova mlada moderna arhitektura, ki je kljub navideznemu odklonu od velikega učitelja v resnici dragoceno znanje, ki jim ga je posredoval Plečnik, nadgradila z novimi idejami, ki jih je prepoznala v delu Le Corbusiera in pionirjev modernega gibanja. Avtor je zelo natančno opisal pot mladih slovenskih arhitektov iz domačega arhitekturnega okolja, prežetega z osebnostjo Jožeta Plečnika v svetovno umetnostno in kulturno prestolnico, polno novih izzivov, kjer je v 20. letih prejšnjega stoletja zavladal povsem nov duh moderne, prežet z optimizmom po koncu prve svetovne vojne in željo po izboljšanju sveta, k čemur bi lahko, tako so verjeli mladi arhitekti, prispevala tudi arhitektura.

.....
Breda Mihelič, Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana, Slovenija
E-naslov: breda.mihelic@uir.si

Informacije o knjigi

Spletna stran:

<http://mao.si/Publikacije.aspx>